

Evet, bulduk sonunda... Evet, baştan beri zaten başka çaremiz yoktu; dünyanın resmi dini Panteizm olacak.

Birileri İsa Mesih'le anlatmayı tercih edecek, birileri Mevlana'ydı, tasavvufu, falandı filandı yoluyla, birileri Buda yoluyla, birileri Atman ve Brahman yoluyla, birileri de "evren"in kanunuydu, sırrıydı, falan filan yoluyla... Sanacaksınız ki farklı farklı dinler var, hayır, hepsi kendi içinde ufak tefek kültlere bölünmüş -Atatürk kültü, Ekmek kültü, Mevlit kültü, Türbe kültü, Fethullah hoca kültü, Diyanet kültü, Türk İslam kültü...- çeşitli büyük dinler, hepsinin temelinde *kardeşlik*, hepsi birbirini seviyor ve anlıyor ve elbette *barış* içinde yaşıyor.

Ama tabi ki aslında birbirlerinden bir farkları da yok. Zira Ateizmin keskin sirkeliği ve Agnostikliğin kokmaz bulaşmazlığı yanında Panteizm isteyeninin istediğine inanmasını ve yine de rahat kalmasını sağlıyor. Tanrı yoktur demiyor ama gerçekte Tanrı vardır da demiyor, bu soruyu çaktırmadan *evren*'in altına süpürüyor ve insanlar arasında anlaşmazlıklar, *hepimiz Tanrıyız* ve *Tanrı hepimiz* deyince bir anda kayboluyor, güzel bişiy bu Panteizm o sebeple, şeker.

Bismarck'ın hatıratının başında okumuştum, bilmemkaç yaşında Panteist olmaya karar verdim, diyordu. Bismarck büyük adam, o kuvvetli pos bıyıklı devlet adamının, Spinoza gibi *tin tin* birinin çeşmesinden su içmesi garip gelmişti. Ve demek ki, yaptığı işleri engellemedi, sadece kendine destek buldu *evrenden*, demiştim.

Panteizm'in bir de şöyle bir faydalı tarafı var: Ateistler de buna karşı çıkmıyor, mesela günümüzün Ateizm peygamberlerinden Dawkins açıkça reddettiği Tanrı'nın Panteizm'in Tanrısı olmadığını söylüyor; Agnostikler için de makul bir çözüm bu, zaten samimi bir Panteist'in de Tanrı'nın *varlığı* konusunda çok emin olması gerekmez.

Panteizm Laiklikten de daha faydalı, hem insanların inanç açlıklarını doyuruyor, hem de Laikliğin hedeflerini daha sakince gerçekleştiriyor, ama elbette, her zaman *status quo* lehine.

Panteizm'e karşı çıkmak gerçekten zor, çünkü ne taraftan yaklaşacağını bilemiyorsunuz, her an elinizdeki dini kaynakların *gerçekte* Panteizm'den bahsettiğini farkedebilir, siz de bir Panteist olabilirsiniz.

Velakin asıl derdi Tanrı'nın hüviyeti veya evrenle ilişkisi değil, Dünyanın ve insanların ortak ürettiği nimetlerin nasıl paylaşılacağı olanlar için bir şey değişmiyor, Panteizm'in tepedekilere güzel gelmesinin sebebi, statükoyu açıklamak ve kutsamak için kolay bir sebep sunuyor oluşu, ve evet *hepimiz Tanrı'yız ama bazılarımız daha Tanrı*.

Panteizm işte bu sebeple tehlikeli. Adalet arayan insanı uyuşturan her şey gibi tehlikeli, yoksa fikren çok büyük bir derinlik ifade etmiyor kimsenin hayatında, sadece ihtiyacımız olduğunda çağırabildiğimiz ve bizi fazla yormayan bir arkadaş gibi.

Kimse Panteizm'in Tanrısı için ölmez, bu sebeple insanın dünyayı değiştirmek isterken yanına alabileceği bir Tanrı değildir; bu sayede Tanrı'nın her zaman statükodan yana olması da sağlanır, çünkü

yeryüzünde bir değişim için mücadele edenler karşılarında bir de Tanrı bulacaklardır, yenmesi hiç de kolay olmayan bir Tanrı.